

รายงานการประชุม
คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔
วันอังคารที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๑.๓๐ น.
ณ ห้องสุนทร หงส์ลดารมภ์ ชั้น ๓ อาคาร ๑
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรรมการผู้มาประชุม

๑. นายปกรณ์ ปรียากร	ประธานกรรมการ
๒. นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	กรรมการ
๓. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	กรรมการ
๔. นายนรชิต สิงห์เสนี	กรรมการ
๕. นายเชษฐา โทณะวนิก	กรรมการ
๖. นายสุภาพ คลี่ขจาย	กรรมการ
๗. นายอนุสรณ์ ลีมนาน	กรรมการ
๘. นายสนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม	กรรมการ
๙. นายวันฉัตร สุวรรณกิตติ	กรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายสัศภัค แสงฉาย	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปฯ
๑๑. นายกฤตกร เชษฐชัยวงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปฯ

กรรมการผู้ลาประชุม

๑. พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ	ติดภารกิจ
๒. นายวุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์	ติดภารกิจ
๓. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	ติดภารกิจ
๔. นายเรืองวิทย์ เกษสุวรรณ	ติดภารกิจ

ผู้เข้าร่วมประชุม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑.- ๔. เจ้าหน้าที่ สศช. จำนวน ๔ คน

เริ่มประชุม เวลา ๐๙.๓๐ น.

วาระการประชุมที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

- ประธานกรรมการฯ กล่าวต้อนรับกรรมการฯ และได้แจ้งที่ประชุมทราบเรื่องการประชุมร่วมกับ คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ... เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ และการประชุมร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๔ ดังนี้
  - การประชุมร่วมกับคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ... คณะกรรมการฯ มีข้อถกเถียงว่าร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายภายใต้ แผนการปฏิรูปประเทศหรือไม่ ซึ่งได้ชี้แจงกับกรรมการแล้วว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การออกเสียงประชามติเป็นเป้าหมายหนึ่งของการปฏิรูปประเทศ ในหมวด ๑๖ นอกจากนี้ ได้มีการหารือกัน ในประเด็นการรณรงค์สร้างความเข้าใจในการทำประชามติในแต่ละครั้งซึ่งที่ผ่านมาเป็นหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และมักจะถูกมองว่ามีความเอนเอียง ดังนั้น จึงควรให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้มีความเป็นกลางในการจัดทำประชามติ และมีการคาดการณ์กันว่าในระยะต่อไปการออกเสียงประชามติจะจัดขึ้นบ่อยครั้งโดยเฉพาะในระดับ ท้องถิ่น

๑.๒ การประชุมร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า การจัดทำแผนขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ที่ ๑ การส่งเสริมความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขค่อนข้างคล่องตัว เนื่องจากเป็นภารกิจที่สถาบันฯ ดำเนินการอยู่แล้ว และส่วนของกิจกรรม Big Rock ที่ ๕ การปรับปรุงโครงสร้างและเนื้อหาของรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูป ได้กำหนดทิศทางของการจัดทำชุดความรู้ โครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการฯ ในเบื้องต้นไว้ให้แล้วเสร็จก่อนที่จะมีสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๒. มติที่ประชุม รับทราบ

วาระการประชุมที่ ๒ รับรองรายงานการประชุม

๑. ฝ่ายเลขานุการฯ ได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณารับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง ครั้งที่ ๘/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๑.๓๐ น. ณ ห้องประหยัด บุณศิริ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะกรรมการฯ ได้ขอแก้ไขรายงานการประชุม ดังนี้
  - ๑.๑ หน้า ๓ ข้อ ๑.๑.๓ แก้ไขตัด “คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ”
  - ๑.๒ หน้า ๓ ข้อ ข้อ ๑.๑ แก้ไข คำว่า “รายมาตรา” เป็น “รายมาตรา” และ ๒.๑ แก้ไขปรับเป็น “๑.๒”
  - ๑.๓ หน้า ๔ ข้อ ๒.๒ แก้ไข “ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์” เป็น “อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”
  - ๑.๔ หน้า ๖ ข้อ ๓.๓ แก้ไขเพิ่มเติม “แนวทางการรัฐประหาร และแนวทางสันติวิธี โดยควรประกอบด้วยหลัก ๕ ประการ” และ แก้ไขเพิ่มเติม “(๕) หลักความตรงไปตรงมา”
  - ๑.๕ หน้า ๖ ข้อ ๓.๕ แก้ไขเพิ่มเติม “ในขณะที่พรรค Democrat มักจะให้ความสำคัญกับการผลักดันประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน...”
  - ๑.๖ หน้า ๖ - ๗ ข้อ ๕.๑ และ ๕.๒ แก้ไขปรับเป็น “๔.๑” และ “๔.๒” และแก้ไข “นายเอนก” เป็น “นายเอนก...”
  - ๑.๗ หน้า ๗ วาระการประชุมที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมเลข “๑” และ “๒” ตามหัวข้อ

๒. มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ครั้งที่ ๘/๒๕๖๓ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ ปรับรายงานการประชุมตามที่คณะกรรมการฯ แก้ไข

วาระการประชุมที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

วาระการประชุมที่ ๓.๑ การหารือแนวทางการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

ร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

๑. ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งที่ประชุมถึงการประชุมหารือแนวทางการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศร่วมกับ นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และคณะทำงาน เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุมรัฐมนตรี กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยคณะกรรมการฯ ที่เข้าร่วม ได้แก่ (๑) นายปกรณ์ ปรีয়ার ประธานกรรมการฯ (๒) นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ กรรมการ (๓) นายวุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์ กรรมการ (๔) นายสุภาพ คลีขจาย กรรมการ (๕) นายสนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม กรรมการ และ (๖) นายวันฉัตร สุวรรณกิตติ กรรมการและเลขานุการ โดยมีสรุปสาระสำคัญของประชุม ดังนี้
  - ๑.๑ การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศโดยเฉพาะด้านการเมืองเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ส่วนราชการและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่ถูกระบุไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศมีหน้าที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้ การปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เป็นการปฏิรูปประเทศที่ดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ยากที่สุด เนื่องจากมิได้มีฉันทามติร่วมกันว่าการเมืองควรจะเป็นไปในทิศทางใด ไม่มีอะไรตายตัวอยู่ที่มุมมองของแต่ละบุคคล ดังนั้น การปฏิรูปประเทศด้านการเมืองอาจปล่อยให้การเมือง

วิวัฒนาการด้วยตัวเองโดยไม่มีกำหนดหรือออกแบบ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในแบบของไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

- ๑.๒ การดำเนินการตามเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ควรดำเนินการแต่เพียงน้อย แต่มุ่งเน้นดำเนินการในประเด็นที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญอย่างแท้จริง นอกจากนี้การดำเนินการควรมีความเป็นกลางและเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน
- ๑.๓ ระบอบการเมืองการปกครองของไทยเป็นสิ่งที่ยากในการนิยามหรือให้ความหมาย ในทัศนะของนายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ ระบอบการเมืองการปกครองของไทย คือ ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งอนุมานได้จากบทบัญญัติการใช้อำนาจในทางทฤษฎีในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนพิธีกรรมทางการเมืองต่าง ๆ อาทิ การออกพระราชบัญญัติ การเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และการดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ผ่านสถาบันต่าง ๆ ในทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทย พระมหากษัตริย์ไทยเข้ามามีบทบาททางการเมืองน้อยมาก มีเพียงไม่กี่เหตุการณ์ที่เข้ามาแก้ไขปัญหาทางการเมืองและออกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่มีการปกครองโดยกษัตริย์ประเทศอื่นที่มักจะคอยให้คำปรึกษาและชี้แนะรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ การเข้ามามีบทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยที่ผ่านมาจะมีได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงแต่เป็นลักษณะของราชประชาสมาสัย ที่เป็นการทำหน้าที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนโดยจะมุ่งไปที่การพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาของประชาชน อาทิ โครงการพระราชดำริต่าง ๆ ดังนั้น ประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองที่สำคัญคือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในนิยามของระบอบราชาธิปไตยและประชาธิปไตยให้ถูกต้องและชัดเจนซึ่งเป็นประเด็นที่ทำทนายอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน
- ๑.๔ เห็นควรให้มีการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ผ่านการดำเนินนโยบายสำคัญ ๔ นโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม อาทิ นโยบายมหาวิทยาลัยสู่ตำบล ควรจะนำกิจกรรมสำคัญตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองมาสอดแทรกและเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ในลักษณะของการเผยแพร่องค์ความรู้บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

๒. ความเห็นและประเด็นอภิปราย

- ๒.๑ คณะกรรมการฯ ควรนำเสนอประเด็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ทำทนายออกไป เพื่อกระตุ้นให้เกิดการถกเถียงและเสวนา ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอการแก้ไขปัญหาทางการเมืองอย่างสันติวิธี ขณะเดียวกันควรมีผลการศึกษาการเมืองการปกครองและสถานการณ์ทางการเมืองเปรียบเทียบของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรูปแบบต่าง ๆ อาทิ อังกฤษ สวีเดน และฝรั่งเศส พร้อมกับการอธิบายเหตุและผลของรูปแบบการปกครองในประเทศไทยด้วยหลักการและทฤษฎีที่อยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์
- ๒.๒ สถานะของสถาบันกษัตริย์มีความเห็นที่แตกต่างกันและมีข้อโต้แย้งกันมานาน เริ่มมาจากการที่กษัตริย์จำกัดขอบเขตพระราชอำนาจของตนเอง (limited-monarchy) แต่ยังมีบทบาททางการเมือง และได้พัฒนาต่อมาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) ซึ่งนำมาสู่ข้อถกเถียงที่ว่าสถานะและบทบาทของกษัตริย์จะอยู่แค่ไหนและอย่างไร โดยที่ผ่านมาสถานะและบทบาทของกษัตริย์มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมซึ่งการเรียกร้องให้เกิดการปรับเปลี่ยนสถานะและบทบาทบางอย่างเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ อย่างไรก็ตาม สถานะและบทบาทในฐานะประมุขของรัฐ (head of state) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

- ๒.๓ ถึงแม้ว่านิยามของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญจะสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองของประเทศไทยมากกว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ในปัจจุบัน การรับรู้ของคนรุ่นใหม่เป็นแบบความเข้าใจเรื่องคู่ตรงข้ามมากกว่า คือ ประชาธิปไตย และ ไม่ใช่ประชาธิปไตย และยิ่งอ่อนไหวกับคำว่า monarchy โดยการผลักดันการอธิบายเรื่องระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีแนวโน้มทำให้คนรับรู้และเชื่อมโยงกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งเป็นการถอยหลังของการปกครองของประเทศ และแม้แต่ระบอบเผด็จการยังมีรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การผลักดันการอธิบายระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขน่าจะเป็นไปได้ในการสร้างการยอมรับและความเข้าใจมากกว่า
- ๒.๔ ประวัติศาสตร์ของคณะราษฎร ๒๔๗๕ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ให้ตรงกัน เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมและคณะราษฎร ๒๕๖๓ มักจะเชื่อมโยงตนเองกับคณะราษฎร ๒๔๗๕ และเชิดชูประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ซึ่งค่อนข้างสุดโต่งและไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่สายทหารมีบทบาทและอำนาจมากกว่ากลุ่มพลเรือนในคณะราษฎร ๒๔๗๕ นอกจากนี้ คำว่าประชาธิปไตยยังใช้ระยะเวลาหลายปีกว่าที่จะปรากฏในรัฐธรรมนูญเมื่อภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕
- ๒.๕ ในช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ที่โลกยังไม่เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ ประเทศต่าง ๆ ยังไม่มีการเชื่อมโยงติดต่อกันอย่างรวดเร็วและใกล้ชิดแบบปัจจุบัน แต่กลับมีรูปแบบการปกครองที่คล้ายคลึงกันทั้งหมด อาทิ ระบอบกษัตริย์ ขุนนางและศักดินา เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตส่งผลให้วิวัฒนาการทางโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศดำเนินไปในทิศทางต่าง ๆ

๓. มติที่ประชุม รับทราบ

วาระการประชุมที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

วาระการประชุมที่ ๔.๑ แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

๑. ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งที่ประชุมว่าสำนักงานฯ ได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศสู่การปฏิบัติ ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพฯ พร้อมด้วยผู้แทนคณะกรรมการปฏิรูปประเทศแต่ละด้าน ร่วมกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักตามที่ระบุไว้ในแผนฯ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) และจัดทำแผนการขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) เพื่อถ่ายทอดขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในแผนฯ สู่การปฏิบัติ โดยได้มอบหมายให้หน่วยงานดำเนินการตามรายละเอียดและส่งกลับมายังสำนักงานฯ ภายในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔ ซึ่งหน่วยงานรับผิดชอบหลักของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองได้ส่งแผนขับเคลื่อน Big Rock กลับมาที่สำนักงานฯ เรียบร้อยแล้ว โดยฝ่ายเลขานุการฯ ได้มีความเห็นเบื้องต้น ดังนี้

- ๑.๑ กิจกรรมปฏิรูปที่ ๑ การส่งเสริมความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ สถาบันพระปกเกล้า

ประเด็น	ความเห็น
๑. สรุปภาพรวม	สถาบันพระปกเกล้าจะดำเนินการจัดทำชุดความรู้ หลักสูตรการอบรมการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทั้งออนไลน์และออฟไลน์ในช่วงกันยายน ๒๕๖๔ และให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจผ่านช่องทางสื่อมวลชน วิทยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ แพลตฟอร์มออนไลน์ และบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานร่วมรับผิดชอบและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในช่วงตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๕ นอกจากนี้จะมีการประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของในระดับภาพรวมและกลุ่มเป้าหมาย ในช่วงกันยายน ๒๕๖๕ อย่างไรก็ตาม <u>ในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ดังกล่าว อาจจำเป็นต้องอาศัยการใช้ทีมงานในการดำเนินการเชิงรุกเพื่อเผยแพร่ความรู้และชุดข้อมูลต่าง ๆ ผ่านทางโลกออนไลน์ โดยเฉพาะโซเชียลมีเดียที่เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน ที่มีใช้เพียงแค่เผยแพร่แต่บางครั้งบางคราว แต่จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ</u>

ประเด็น	ความเห็น
๒. หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สถาบันพระปกเกล้าได้ระบุลักษณะของหน่วยงานร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย (๑) หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในเชิงพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยจะเป็นหน่วยงานสำคัญในการเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ในระดับพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในพื้นที่ห่างไกล สถาบันครอบครัว เป็นต้น (๒) กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักเรียน และนิสิตนักศึกษา (๓) หน่วยงานประชาสัมพันธ์ ได้แก่ Thai PBS กรมประชาสัมพันธ์ และบริษัท อสมท. โดยจะเป็นหน่วยงานที่เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ (๔) หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ สำนักงาน กกต. โดยจะเผยแพร่ชุดความรู้ผ่านสำนักงาน กกต. ไปสู่นักการเมือง และศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า (๕) หน่วยงานภาคเอกชน ทั้งนี้ ในเบื้องต้นสถาบันพระปกเกล้ายังไม่ได้ประสานไปยังหน่วยงานรับผิดชอบร่วมดังกล่าว แต่จะจัดทำชุดข้อมูลให้แล้วเสร็จและประสานคณะกรรมการปฏิรูปประเทศและสำนักงานฯ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนการบูรณาการการทำงานต่อไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแผนการดำเนินงานของทางสถาบันพระปกเกล้ามีลักษณะในการให้หน่วยงานร่วมรับผิดชอบนำเครื่องมือ ชุดความรู้ต่าง ๆ ที่ทางสถาบันจัดทำขึ้นไปดำเนินการขับเคลื่อนและเผยแพร่ ควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการรายงานความคืบหน้าเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการติดตาม ประเมินผลผ่านระบบ eMENSRC
๓. เป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม	สถาบันพระปกเกล้าได้กำหนดเป้าหมายย่อย (Milestone : MS) ไว้ ๔ รายการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป้าหมายย่อยที่ทางสถาบันพระปกเกล้าได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่สอดคล้องและรองรับกับการดำเนินงานตามภารกิจของทางสถาบันฯ เห็นควรให้ทางสถาบันพระปกเกล้ามีการประสานและหารือเพื่อนำความเห็นของหน่วยงานรับผิดชอบร่วม เพื่อประกอบการจัดทำชุดความรู้ เนื้อหา หลักสูตรการอบรมต่าง ๆ และแนวทางการดำเนินงานที่สามารถรองรับการดำเนินงานกับหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ร่วมกันต่อไป
๔. โครงการ/การดำเนินงานในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock	สถาบันพระปกเกล้า ได้ระบุโครงการรองรับจำนวน ๓ โครงการ โดยเป็นโครงการที่ขอรับการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ทั้งหมด อาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม Big Rock อีกทั้งไม่ได้ระบุโครงการเพื่อรองรับการดำเนินการตามเป้าหมายย่อยที่ ๒.๕/๓ / ๔ เพื่อให้สามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**๑.๒ กิจกรรมปฏิรูปที่ ๒ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะทุกระดับ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี**

ประเด็น	ความเห็น
๑. สรุปรวม	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนขับเคลื่อนกิจกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะทุกระดับ โดยประกอบด้วย ๒ เป้าหมายย่อย โดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและจัดให้มีช่องทางเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างครอบคลุมและมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือ อีกทั้ง มุ่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... และทบทวน ปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการสาธารณะ อย่างไรก็ตาม เห็นควรให้มีการกำหนดเป้าหมายย่อยในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ ถึงขั้นของการประกาศใช้ต่อไป นอกจากนี้เห็นควรมีการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการบรรลุเป้าหมายย่อยที่มีความชัดเจนเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนและติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ระบุลักษณะของหน่วยงานร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย (๑) หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมและเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สถาบันพระปกเกล้า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (๒) หน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมและการป้องกันการทุจริต อาทิ สำนักงานกิจการยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (๓) หน่วยงานกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ประเด็น	ความเห็น
	อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นหน่วยงานรับผิดชอบร่วมยังไม่ได้มีโครงการรองรับครบทุกหน่วยงาน อีกทั้งเห็นควรกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบร่วมด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
๓. เป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ระบุเป้าหมายย่อย ๒ เป้าหมาย โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... <u>อย่างไรก็ตาม สปน. ได้กำหนดเป้าหมายย่อยเกี่ยวกับช่องทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ยังคงขาดความชัดเจนและครอบคลุม อาทิ การมีส่วนร่วมผ่านทางช่องทางออนไลน์ และแนวทางการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง นอกจากนี้ยังไม่มีกำหนดระยะเวลาในการบรรลุแต่ละเป้าหมายแผนย่อยที่ชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลให้การรายงานความคืบหน้าตามมาตรา ๒๗๐ ตลอดจนการติดตามการดำเนินงาน ขาดความชัดเจนและไม่สามารถรายงานต่อ ครม. และสภาได้อย่างเป็นรูปธรรม</u>
๔. โครงการ/การดำเนินงานในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ระบุโครงการของหน่วยงานหลักและหน่วยงานร่วมรับผิดชอบรวม ๔๒ โครงการ อย่างไรก็ดี บางโครงการยังมีลักษณะเป็นโครงการปกติตามภารกิจของหน่วยงาน

๑.๓ กิจกรรมปฏิรูปที่ ๓ การสร้างความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง

ประเด็น	ความเห็น
๑. สรุปภาพรวม	แผนขับเคลื่อนฯ ของสำนักงาน ป.ย.ป. มีระยะเวลาในการจัดทำข้อเสนอที่นานอาจไม่ทันต่อสถานการณ์ และการขับเคลื่อนข้อเสนอยังไม่ชัดเจน
๒. หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สำนักงาน ป.ย.ป. ระบุหน่วยงานร่วมดำเนินการจำนวน ๓ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในขั้นตอนการจัดทำข้อเสนอการสร้างความปรองดองโดยตรง อย่างไรก็ดี <u>ในการขับเคลื่อนอาจต้องมีหน่วยงานอื่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนเพิ่มเติม อาทิ กระทรวงมหาดไทย</u>
๓. เป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม	สำนักงาน ป.ย.ป. ระบุเป้าหมายย่อยจำนวน ๗ รายการ โดยเป็นลักษณะของกระบวนการการทำงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในแผนการปฏิรูปฯ อย่างไรก็ดี <u>ระยะเวลาของการจัดทำข้อเสนอไปสู่การขอความเห็นชอบมีระยะเวลาตั้งแต่เดือน ก.พ. ๖๔ - ส.ค. ๖๕ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวและอาจไม่ทันต่อสถานการณ์</u> นอกจากนี้ <u>สาระสำคัญของข้อเสนอยังไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการฯ อาจต้องติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ข้อเสนอมีลักษณะที่เป็นกลไกที่ถาวรตามที่คณะกรรมการฯ ได้ให้ความเห็นไว้ในที่ประชุม</u> ทั้งนี้ ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ที่สำนักงาน ป.ย.ป. ยังไม่ได้ดำเนินการจัดทำโครงการ การเตรียมความพร้อม และการเตรียมชุดข้อมูลตามเป้าหมายย่อยที่สำนักงาน ป.ย.ป. กำหนด อาจมีเนื้อหาที่ใช้ในการรายงานตาม มาตรา ๒๗๐ ต่อ ครม. และสภาได้ และอาจเป็นประเด็นถกเถียงที่สำคัญในการรายงานฯ
๔. โครงการ/การดำเนินงานในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock	สำนักงาน ป.ย.ป. ได้ระบุโครงการรองรับจำนวน ๑ โครงการ คือโครงการสร้างการรับรู้เพื่อให้เกิด ความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ ซึ่งจะของบประมาณในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ทั้งนี้ <u>การขับเคลื่อนข้อเสนอ ยังไม่ได้มีการระบุอย่างชัดเจน ซึ่งการขับเคลื่อนและผลักดันข้อเสนอให้เกิดขึ้นจริงนับเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นความท้าทายของการสร้างความสามัคคีปรองดอง</u>

๑.๔ กิจกรรมปฏิรูปที่ ๔ การส่งเสริมการพัฒนาพรรคการเมือง หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ประเด็น	ความเห็น
๑. สรุปภาพรวม	แผนขับเคลื่อนฯ ของสำนักงาน กกต. ไม่ได้มีการระบุหน่วยงานอื่นร่วมดำเนินการและโครงการส่วนใหญ่มีลักษณะโครงการปกติของสำนักงานฯ นอกจากนี้ เป้าหมายย่อยของสำนักงาน กกต. ยังขาดความชัดเจน
๒. หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สำนักงาน กกต. <u>ไม่ได้ระบุหน่วยงานร่วมดำเนินการไว้ ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินงานอาจไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรในทางปฏิบัติ</u>
๓. เป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม	สำนักงาน กกต. ได้ระบุเป้าหมายย่อย ๗ รายการ โดยแบ่งเป้าหมายย่อยออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ (๑) ความรู้ความเข้าใจ (๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน และ (๓) การเร่งรัดการเลือกตั้งขั้นต้น อย่างไรก็ดี ตาม <u>สำนักงาน กกต. ไม่ได้ระบุเป้าหมายย่อยและระยะเวลาการดำเนินการอย่างชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลให้การรายงานความคืบหน้าตามมาตรา ๒๗๐ ตลอดจนการติดตามการดำเนินงานของ สำนักงาน กกต. ขาดความชัดเจนและไม่สามารถรายงานต่อ ครม. และสภาได้อย่างเป็นรูปธรรม</u>

ประเด็น	ความเห็น
๔. โครงการ/การดำเนินงานในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock	สำนักงาน กกต. ระบุโครงการรองรับจำนวน ๑๑ โครงการ โดยเป็นลักษณะของงานประจำ อาจไม่ส่งผลต่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

**๑.๕ กิจกรรมปฏิรูปที่ ๕ การปรับปรุงโครงสร้างและเนื้อหาของรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูป หน่วยงาน
ผู้รับผิดชอบหลัก คือ สถาบันพระปกเกล้า**

ประเด็น	ความเห็น
๑. สรุปภาพรวม	สถาบันพระปกเกล้าจะดำเนินการจัดทำชุดความรู้ โครงสร้าง เนื้อหาและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในช่วงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๔ แล้วจึงผลักดันและเผยแพร่ชุดความรู้ดังกล่าวสู่สาธารณะและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ ถึง ธันวาคม ๒๕๖๕ ทั้งนี้ จากการได้เข้าร่วมประชุมกับสถาบันพระปกเกล้าในการจัดทำแผนขับเคลื่อนฯ พบว่า สถาบันพระปกเกล้ามีความตั้งใจที่จะจัดทำชุดความรู้ให้แล้วเสร็จในช่วงที่มีการสรรหาหรือเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะผลักดันชุดความรู้ดังกล่าวประกอบการพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญต่อไป
๒. หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สถาบันพระปกเกล้าได้ระบุลักษณะของหน่วยงานร่วมดำเนินการ ประกอบด้วย (๑) หน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในเชิงพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า โดยจะเป็นหน่วยงานสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ในระดับพื้นที่และมีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักศึกษา (๒) หน่วยงานประชาสัมพันธ์ ได้แก่ Thai PBS กรมประชาสัมพันธ์ และบริษัท อสมท. โดยจะเป็นหน่วยงานที่เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ (๓) หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ สำนักงาน กกต. โดยจะเผยแพร่ชุดความรู้ผ่านสำนักงาน กกต. ไปสู่นักการเมือง (๔) ทั้งนี้ ในเบื้องต้นพระปกเกล้ายังไม่ได้ประสานไปยังหน่วยงานดังกล่าว แต่จะจัดทำชุดข้อมูลให้แล้วเสร็จและประสานคณะกรรมการปฏิรูปประเทศและสำนักงานฯ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนการบูรณาการการทำงานต่อไป
๓. เป้าหมายย่อยของขั้นตอนและวิธีการตามกิจกรรม	สถาบันพระปกเกล้าได้ระบุเป้าหมายย่อย ๔ รายการ โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญ ดังนี้ (๑) ชุดความรู้ โครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการฯ ซึ่งระยะเวลาการดำเนินการระหว่างเดือน เม.ย. ๖๔ – มิ.ค. ๖๕ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานเกินไป อาจไม่สอดคล้องกับความตั้งใจที่จะผลักดันชุดความรู้ดังกล่าวประกอบการพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในการรายงานตามมาตรา ๒๗๐ อาจมีการนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของ ครม. และสภา ซึ่งอาจเป็นประเด็นให้ถกเถียงและอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง (๒) ผลักดันการเผยแพร่ข้อเสนอโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญให้แก่สาธารณชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ครอบคลุมทุกช่องทางสื่อสารออนไลน์ ออฟไลน์ และพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันการสื่อสารช่องทางออนไลน์มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ไม่ได้กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารออนไลน์ นอกจากนี้ การสื่อสารออนไลน์ในปัจจุบันต้องอาศัยผู้มีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการสื่อออนไลน์เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสูงสุด
๔. โครงการ/การดำเนินงานในการขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock	สถาบันพระปกเกล้าระบุโครงการรองรับจำนวน ๖ กิจกรรม โดยเป็นโครงการที่จำเป็นต้องขอให้มีการจัดสรรงบกลางจำนวน ๑๑ ล้านบาท ในการจัดทำชุดความรู้ โครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการฯ เพื่อให้ทันต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ และอีก ๓ โครงการเป็นการผลิตสื่อและเผยแพร่ซึ่งสถาบันพระปกเกล้าจะของบประมาณประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ต่อไป

๒. ความเห็นและประเด็นอภิปราย

๒.๑ การนิยามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน โดยสถาบันพระปกเกล้าอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกิจกรรมปฏิรูปที่ ๑ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วว่าการนิยามของสถาบันพระปกเกล้ายังไม่ชัดเจน คณะกรรมการฯ อาจพิจารณาขอปรึกษาหารือกับสำนักงานราชบัณฑิตยสภาหรือองค์มนตรีต่อไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นการจัดระเบียบชุดความรู้ครั้งใหญ่ นอกจากนี้ การเผยแพร่คำนิยามและชุดความรู้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสานเสวนา และเวทีรับฟังความเห็น จะนำไปสู่การถกเถียงในสังคมเป็นวงกว้าง

(ฉบับเขียนรายงานการประชุม)

- ๒.๒ การศึกษาเรื่องพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญเป็นประเด็นที่สำคัญ ควรมีการกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปฏิรูปที่ ๕ โดยต้องมีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของประเทศ ซึ่งควรมีคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานที่ศึกษาประเด็นนี้อย่างจริงจัง ทั้งนี้ ควรมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญในประเด็นนี้มาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างรอบด้าน อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร ศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ และนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์
- ๒.๓ สำนักงาน กกต. เป็นองค์กรอิสระที่มีภารกิจและหน้าที่ชัดเจนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง แผนขับเคลื่อนฯ ที่สำนักงาน กกต. จัดทำมามักจะอยู่ภายใต้กรอบการทำงานแบบปกติ ดังนั้น คณะกรรมการฯ ควรมอบแนวทางการดำเนินการให้สำนักงาน กกต. ด้วย

๓. **มติที่ประชุม** เห็นชอบมอบหมายคณะกรรมการฯ พิจารณาแผนขับเคลื่อนฯ ที่หน่วยงานรับผิดชอบหลักเสนอ และส่งความเห็นกลับมาฝ่ายเลขานุการฯ ภายในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ และให้ฝ่ายเลขานุการฯ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

วาระการประชุมที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

วาระการประชุมที่ ๔.๒ การผลักดันร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. ....

๑. ฝ่ายเลขานุการฯ ได้แจ้งที่ประชุมว่า (ร่าง) แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ประกอบด้วยกิจกรรมปฏิรูปประเทศ ๕ กิจกรรม และ ข้อเสนอกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศจำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่ (๑) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. .... และ (๒) ร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง (ฉบับปรับปรุง) ได้กำหนดการผลักดันร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ พ.ศ. .... ไว้ในกิจกรรมปฏิรูปที่ ๒ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะทุกระดับ โดยมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม แผนการปฏิรูปประเทศฯ ไม่ได้ระบุการผลักดันและหน่วยงานรับผิดชอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. .... ไว้ ทั้งนี้ ในแผนการปฏิรูปประเทศฉบับเดิมไม่ได้ระบุหน่วยงานรับผิดชอบในการผลักดันร่างกฎหมายดังกล่าวเช่นกัน
๒. ฝ่ายเลขานุการฯ ได้เสนอให้คณะกรรมการฯ สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. .... ประกอบการพิจารณา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้
  - ๒.๑ ให้มีคณะกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบ อาทิ ประธานรัฐสภาเป็นประธานกรรมการ รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธาน ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๓ คน และเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการและเลขานุการ
  - ๒.๒ ให้มีแผนแม่บทการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ระบุ (๑) หลักสูตรการศึกษา การสร้างวิทยากรต้นแบบและเครือข่ายวิทยากร (๒) การสร้างนักการเมืองที่ดี (๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง (๔) การประชาสัมพันธ์ และ (๕) กลไกการบริหารและขับเคลื่อนแผนแม่บท
  - ๒.๓ ให้มีสำนักเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นส่วนราชการภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา รับผิดชอบงานเกี่ยวกับคณะกรรมการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และบริหารกองทุน
  - ๒.๔ ให้มีกองทุนเพื่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานของสำนักเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองฯ และขับเคลื่อนแผนแม่บท

- ๒.๕ ให้มีสถาบันการศึกษาทางการเมืองในรัฐสภาเพื่อเป็นศูนย์การศึกษาฝึกอบรมให้แก่สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ข้าราชการรัฐสภาสามัญ บุคลากรในหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชน
- ๒.๖ ให้รัฐสภา กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง สถาบันพระปกเกล้า กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานรับผิดชอบด้านการให้การศึกษา เรียนรู้ และปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมือง
- ๒.๗ ให้สถาบันพระปกเกล้าเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแผนแม่บทเพื่อสร้างนักการเมืองที่ดี
- ๒.๘ ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานสารสนเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมวลชนของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแผนแม่บทด้านประชาสัมพันธ์

๓. ความเห็นและประเด็นอภิปราย

- ๓.๑ การใช้กฎหมายเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองอาจเป็นแนวทางที่ไม่มีประสิทธิภาพนัก เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่จะมีวิวัฒนาการโดยตัวเองผ่านการมีเรียนรู้ การตระหนักรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ๓.๒ วุฒิสภาได้นำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมประชาธิปไตยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นร่างเสนอโดยประชาชนเข้าพิจารณาแล้ว ดังนั้นควรมีการประสานไปยังวุฒิสภาเพื่อหารือถึงการผลักดันร่างกฎหมายดังกล่าวต่อไป

๔. มติที่ประชุม เห็นชอบมอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ ประสานวุฒิสภาถึงความคืบหน้าและการดำเนินการผลักดันร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. .... ต่อไป

วาระการประชุมที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ

๑. ตามที่คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาเห็นชอบให้ฝ่ายเลขานุการฯ ประสานศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร เพื่อเข้าร่วมประชุมหารือและแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองนั้น ฝ่ายเลขานุการฯ ได้ประสานไปยังศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ เรียบร้อยแล้ว โดยกำหนดวันและเวลาประชุมหารือเป็นวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ สศช.
๒. คณะกรรมการฯ เห็นชอบให้จัดการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๙.๓๐ น. ณ สศช.

๓. มติที่ประชุม

- ๓.๑ มอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ จัดการประชุมหารือกับศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ สศช. โดยฝ่ายเลขานุการฯ จะแจ้งห้องประชุมให้ทราบต่อไป
- ๓.๒ มอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ จัดการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ เวลา ๙.๓๐ น. ณ สศช. โดยฝ่ายเลขานุการฯ จะแจ้งห้องประชุมให้ทราบต่อไป

เลิกประชุม เวลา ๑๑.๓๐ น.

(นายกฤตกร เชษฐชัยวงศ์)

ผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้จัดบันทึกรายงานการประชุม

(นายวันฉัตร สุวรรณกิตติ)

กรรมการและเลขานุการฯ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(ฉบับเขียนรายงานการประชุม)